

## Джордж Елиът - „Адам Бийд“

В ОГЛЕДАЛОТО на една-единствена капчица мастило египетският чародеец дръзва да разгърне пред случайния друмник стародавни платна на отминали епохи. Тъкмо това възнамерявам да сторя и аз за тебе, читателю. С капчицата мастило на върха на перото си ще ти опиша просторната работилница на мистър Джонатан Бърдж, дърводелец и строител в селцето Хейслоуп, точно както изглеждаше тя на 18 юни в годината господна 1799.

Следобедното слънце бе доста сгорещило петимата труженици вътре, увлечени в изработката на врати, прозоречни рамки и дървени облицовки. Уханието на бор от струпаните закуп дъски пред отворената врата се примесваше с мириса на храстите бърз, грейнали досами открехнатите прозорци с белоснежни цветове посред лято. Косите слънчеви лъчи се провираха през прозирните стърготини, разхвърчали се пред неуморното ренде, озаряваха и гладката повърхност на дъбовата ламперия, подпряна на стената. Едро сиво овчарско куче си бе намерило удобна постеля върху купчината меки стърготини и както си лежеше, опряло муцуна върху предните лапи, сегиз-тогиз сбърчваше вежди и току поглеждаше най-високия от петимата работници, който гравираше герб в средата на дървена полица. Мощният баритон на този дърводелец се извиси в песен, заглушила шумовете от рендето и чуковете:

Сърце мое,  
събуди се с първите лъчи,  
дневната си дажба труд свърши!  
Мързелът е смъртен враг!

Ала в този миг се наложи да се измери нещо и понеже подобно действие изисква внимание, звучният глас премина в тих шепот, а после отново екна с подновена мощ:

Всяка дума – искрена като сълза,  
съвестта ти – чиста кат зора.

Такъв глас може да извира само от широк гръден кош и точно такъв бе гръдният кош на снажния мускулест мъж, почти шест фута висок – снагата му беше толкова изправена, а главата така вирната, че когато се отдръпна, за да огледа работата си отстрани, придоби стойка на войник. Под навитите над лакътя ръкави се виждаха яки ръце, които вероятно биха осигурили на левента победа във всяко състезание по физическа мощ. И все пак издължените гъвкави длани и силните му пръсти загатваха за сръчност и майсторлък. С високия си бой здравенякът Адам Бийд имаше вид на саксонец и напълно отговаряше на името си. Ала черната му като смола коса, която още по-силно се открояваше поради контраста със светлата книжна шапка, както и изпитателните черни очи, проблясващи изпод добре очертаните, плътни и подвижни вежди, издаваха примес с келтска кръв. Лицето му бе едро, грубо изсечено, а когато застиваше в покой, то не излъчваше друга прелест освен израза на пълна добронамереност, честност и интелигентност.

От пръв поглед става ясно, че дърводелецът до Адам му е роден брат. Младежът е почти толкова висок, има същите черти, същия цвят на косата и оттенък на кожата. И все пак силната семейна прилика сякаш още повече подсилва голямото различие в осанката и израза на лицата им. Широките рамене на Сет са леко приведени, очите му – сиви, а веждите не толкова плътни и загатват за по-голяма вглъбеност. Колкото до погледа му, той съвсем не е изпитателен, а доверчив и благ. Сет е захвърлил книжната

си шапка и сега може да видите, че косата му не е гъста и права като на Адам, а мека и вълниста, така че ясно се очертава извивката на черепа, категорично по-силно изявена от извивката на челото.

Скитащите се безделници винаги бяха сигурни, че могат да получат някой грош от Сет, но почти никога не се обръщаха към Адам.

Подир малко Сет прекъсна вокалното изпълнение на Адам, съпроводено от дърводелските инструменти, и като вдигна вратата, върху която усърдно се бе трудил, подпирайки я на стената, заяви:

– Готово! За днес си свърших врътата.

Всички дърводелци вдигнаха глава. Джим Солт, плещест червенокос мъж с прякора Шотландеца, спря да рендосва, а Адам се обърна към Сет, силно изненадан:

– Айде бе! Верно ли сметаш, че си я натаманил докрай?

– Е па да! – отговори Сет, също изненадан. – Та кво не й е наред?

Силният кикот на другите трима дърводелци накара Сет да се огледа смутено. Адам не се включи в кикота, но леко се усмихна, като добави с по-мек тон от преди:

– Амче де й е джамът?

Отново екна силен кикот, а Сет се хвана за главата и се изчерви до корена на космите си.

– Ураааа! – закрещя дребен пъргав човечец с прякора Жилестия Бен, който се втурна напред и сграбчи вратата. – Ше сложим тая връта в къшето на работилницата, па ше й туриме отгоре надпис „Дело на Сет Бийд, методисчето“. Ей, Джим, я дай червената боя.

– Глупости! – отсече Адам. – Остави тая работа, Бен Кранидж. Па и ти некой ден може да свършиш такваз работа. И тогаз ще ти се изкриви усмивката.

– Да имаш да вземъш, Адаме! Бая време тебе да мине, доде се напълни чутурата ми с методиски дивотии – тросна му се Бен.

– Па тя често е пълна с пийене, що е къде-къде по-лошо!

Бен обаче вече бе сграбил червената боя с намерението да сложи отгоре надписа и като въведение към начинанието си изписа във въздуха буквата „С“.

– Остави тая работа, чуеш ли? – извика Адам, като пусна рендето, приближи се до Бен и го сграбчи за дясното рамо. – Остави я, щото като нищо ше ти светя маслото!

Бен се разтресе в желязната хватка на Адам, но понеже бе храбър дребосък, не пожела да отстъпи. Със свободната си ръка той рязко издърпа четката от безпомощната си десница, сякаш решен да изпълни дръзкото си намерение с лявата ръка. Адам завъртя мъжа в лапите си, сграбчи и другото му рамо и като го блъсна напред, го залепи до стената. И тогава се намеси Сет:

– Стига вече, Ади, стига! Бен се майтапи. Амче прав е да ми се смее... то и мен ме напушва смех заради глупостта ми.

– Нема да го пусна, дорде не ми обещае да остави врътата.

– Айде, Бен, момчето ми – започна да го придумва Сет, – нека не се караме за таквиз ми ти работи. Па нали знаеш, че току-така Адам нема да отстъпи. Що се мъчиш през иглени уши камила да прекараш! Речи просто, че ше оставиш врътата, и тури край на целата олелія.

– Ич не се плаша от Адам – отговори Бен, – ама ше я остава само щото ти ме помоли, Сет.

– Добре, Бен, те това е умна приказка – заяви усмихнат Адам и отпусна юмрук.

Всички отново се захванаха за работа. Ала Жилестия Бен, най-силно засегнат от телесната схватка, изпита потребност да отвърне на унижението с уместна проява на язвителност.

– За кво си мислеше, Сет – заговори отново той, – га забрави джама... за убавото лице на оная пасторка или за проповедта й?

– Слушай, Бен – добродушно му заприказва Сет. – Тая вечер тя ще изнесе проповед на ливадата. Па току-виж земеш да се размислиш за живота си, вместо да припяваш ония ми ти кръчмарски песни, дето много ти допадат. Може да се фанеш за религията и туй ще ти е най-големата печалба.

– Секо нещо с времето си, Сет. Ще се сета за това, га се задома. На ергените не требе голема печалба. Току-виж и азе зема да омешам задирянето на моми с религията като тебе, Сет. Ама ич нема да ти ареса, ако и азе си падна по проповедите и застана между тебе и убавата пасторка, па накрая ти я отнема.

– Ич не ме е страх от туй, Бен. Тя май не е нито за тебе, ни за мене. Само ела да я чуеш и вече нивгаш нема да говориш лековато за нея.

– Амче чуда се дали да не дода да я вида тая вечер, ако нема убава сбирка в кръчмата. Та ква ще ѝ е проповидта? Моиш ли ми каза, Сет, ако не стигна навреме?

Да не е онуй: „Що си дошъл тук да видиш?“. Пророчица, а? Слушай кво ще ти река – тя е много по-голема работа от пророчица, просто е страшно убава млада жена.

– Стига, Бен – много строго го сръза Адам. – Недей да издумваш библейско слово. Веке доста прекали.

– Кво бе, да се не отметаш, Адаме? Амче, както мислех, съвсем доскоро беше върло против жени проповеднички, нали?

– Не, не се отметам. Не ти рекох нищо за проповедничките, а да не издумваш библейско слово. Остави на мира Библията. Имаш книжка със смешки, нали, и много се гордееш с това. Пипай нея с мръсните си ръце.

– Леле-мале, зел си да ставаш светец като Сет. Сметам, че ще идеш на проповедта ѝ довечера. И пръв ще отвориш гърло да запееш. Чуда се кво ли ще рече пастор Ъруин, га разбере, че галеникът му Адам Бийд се е изметнал и станал методис.

– Ич не се тревожи за мене, Бен. Нема нивга да стана методист, както и ти нема да станеш. Ама ти току-виж си станал и нещо по-лошо. Пасторът Ъруин има достатъчно акъл в глвата да се не меси и да остава ората да правят що щат с религията. Както често ми вика, то си е лична работа между Бог и човека.

– Амче тъй е, я, ама все пак той ич не обича вас, сектантите.

– Верно е сигур, ама и азе не обичам гъстата бира на Джош Тод, но не ти преча да я къркаш, а после да щурееш.

Закачката на Адам предизвика смях, но Сет отговори с много сериозен глас:

– О, не, Адаме, не требе да сравняваш нечия вера с гъста бира. И ти също верваш в това, що твърдат секакви сектанти и методисти, а и сите набожни ора.

– Стига, Сет. Не се присмивам на ничия вера. Секи да прави що казва съвестта му. Само сметам, че ще е много по-добре, ако съвестта им ги накара да замълчат в черквата

– там може много да се научи. А па има и таквоз нещо като прекален светец. В тоя свет требе да верваме и в други неща освен в Евангелието. Амче погледни каналите, мостовете, машините по рудниците, а още и предачните станове на Аркрайт в Кромфорд. Сметам, че човек требе да научи и други неща освен Евангелието, та да си върши работата как требе. Ама ако слушаш само проповедниците, това значи човек цел живот нищо да не върши, а само да си затвара очите и да се вслушва в душата си. Сметам, че човешката душа е дело на Божията обич и секи требе да обича Библията. Ама що казва тя? Амче тя казва, че Бог е вложил духа си не само в молитвения дом, но и в работника, за да мое той да изпипва убаво дърворезбата и всичко останало. И азе така гледам на нещата – духът Господен е в секо нещо по секо време, в понеделниците, както и в неделите, а още и в големите дела и изобретенията, в сметането и механиката. Бог помага на главите и ръцете ни, както и на душите ни. И ако човек свърши некая работа извън работно време – да напраща пеш на жена си, за да не оди тя до пекарната, или да окопа градинката, за да изкара повечко картофи, тогаз той върши къде-къде по-

големо добро и е по-ближе до Бога от оня, дето само търчи подир проповедника, моли се и реве.

– Браво на тебе, Адаме! – възкликна Шотландеца Джим, поспрял рендето, за да намести дъските, докато Адам говореше. – По-убава проповед от сума време не съм чул. Та да си дойдем на приказката, мойта булка вече цела година ме кандърдисва да ѝ направа пещ.

– Верни неща рече, Адаме – замислено отбеляза Сет. – Ама много добре знаиш, че кога чуе словото на проповедниците, дето толкоз хулиш, дембелинът бая често става работлив. Баш проповедникът изпразва кръчмите и ако човек има вера в Бога, това ич му не пречи да си гледа работата.

– Само дето мое да забрави да тури джама, а, Сет? – подхвърли Жилестия Бен.

– О, Бен, цел живот ще ме майтапиш за това. Ама за туй религията нема вина. Амче Сет Бийд цел живот си е бил заплес и е много жалко, че религията не го оправи.

– Ич не ми се връзвай, Сет – омекна Жилестия Бен, – да забравиме за джама, сърцат човек си ти. Не се наежваш току-тъй от сека подхвърлена шегичка, като некой от твойта рода, па макар навярно да е по-голем умник.

– Сет, момчето ми – заговори Адам, пренебрегнал язвителните думи, подхвърлени срещу него, – не исках да те обида. Немах тебе предвид с приказките си. Некой гледа на нещата по един начин, а па друг – поиначе.

– О, да, Ади, знам, че не си искал – отговори Сет. – Много добре знам. Ти си кат кучето ми Джиб – ту ме лаиш, ту после ми лижеш ръката.

В продължение на няколко минути всички дърводелци се умълчаха, потънали в работа, докато черковният часовник не удари шест часа. Още не бе заглъхнал и първият удар, когато Шотландеца Джим остави рендето и посегна към якето си. А Жилестия Бен заряза наполовина завъртения винт и захвърли отвертката си в сандъчето с инструментите. Мълчаливеца Тафт, верен на прякора си, не бе обелил и дума по време на предишния разговор, но сега, едва-що размахал чука, веднага го захвърли. Сет също поизпъна гръб и посегна към книжната си шапка. Единствено Адам продължи работата си, сякаш нищо не се е случило. Ала като усети замлъкването на инструментите, вдигна глава и с възмутен глас заяви:

– Слушайте! Яд ме е, кога вида как майсторите фърлат веднага инструментите си още при първия удар на часовника, секаш работата ич не ги радва и се вардат да не направат некое движение нахалос.

Сет леко се позасрами и забави приготовленията си за тръгване, ала Мълчаливеца Тафт наруши мълчанието си и заяви:

– Глей сега, Адаме, момчето ми, приказваш като младок. Га станеш на четирсе и шес като мене, место на двайсе и шес, нема толкоз да се кефиш на работата.

– Дрънкаш глупости – отговори Адам, все още ядосан. – Та кво общо има работата с възрастта! Сметам, че още не си се схванал. Яд ме е да вида как некой като ударен отпуска ръце още при първия звън на часовника, секаш работата не го прави горд и щастлив. Амче дори точилото ще продължи още малко да се върти, след като го спреш.

– Дрън-дрън, Адаме! – възкликна Жилестия Бен. – Остави на мира човека, чуеш ли? Преди малко намираше махана на проповедниците... ама и ти секаш си падаш по проповедите. Моеш да аресваш работата повече от кефа, ама на мене ми дай кеф. А па на тебе баш туй ти требе... тогаз ще ти се отвори още работа.